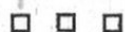

1920 o cedulové bance, která by přestala býti zbytečným opatřením do zásoby, nýbrž byla by současně aktivována. Výměna starých korun za nové franky děla by se v relaci stabilisací těchto korun přibližně vytvořené s použitím zásady přepočítacího kursu pro pohledávky předválečné a meziválečné, při čemž by ovšem zvláštními opatřeními bylo chrániti dlužníky tím snad ohrožené, zejména ústavy peněžní. Potřebné zlato (při dnešním oběhu asi 11 miliard našich korun rovnajících se svou nynější hodnotou asi $\frac{3}{4}$ miliardě švýcarských franků bylo by třeba ke 35% krytí asi 262 milionů zlatých franků neb devis) by bylo nutno dříve opatřiti buď zahraničním úvěrem, aneb setkávalo-li by se to s obtížemi, dalším výnosem dávky majetkové, která právě sloužiti má především k účelům valutním. Asi 100 milionů korun drahého kovu (zlata a stříbra) ostatně máme již v zásobě.

To by byl asi postup stručně naznačený, jak bych si představoval provádění nápravy naší měny. Tím není řečeno, že by náprava ta byla dokonána. Víím, že i potom by měna naše ještě byla papírovou a nikoliv kovovou, poněvadž by jí scházel podstatný znak měny kovové, to jest volná směnitelnost bankovek. Jsem příliš přesvědčený antinominalista, abych stav takový považoval za dokonalý a abych různé praktiky devisové politiky pokládal za dostatečnou ochranu měny před nebezpečími jí hrozícími. Ale proti dnešku byl by to přece podstatný pokrok a otázka směnitelnosti bankovek při exportní povaze našeho státu mohla by klidně zůstavena býti budoucnosti.

Rozumí se, že další podmínkou ustálenosti naší měny by také byly ty všeobecné předpoklady, na které se při tom klade váha, povznesení výrobnosti, soukromé i veřejné šetrnosti, řádné finanční hospodářství, politický pořádek a klid. Ale ani ony »mechanické« zásahy nesmějí býti podceňovány, neboť náprava měny a ozdravení hospodářské jsou dvě věci, které navzájem spolu souvisí. Bez dobrého hospodářství žádná dobrá měna, ale bez dobré měny také žádné dobré hospodářství.

Politické a hospodářské změny v blízkém orientě.

Prof. Dr. Alois Musil.

Blízký orient od oceánu Atlantického až po oceán Indický a bezmála až po moře Kaspické patřil ve století XIX. aspoň podle jména Turecku. Sultánové cařibradští byli nejen světskou, ale i duchovní hlavou všech těchto zemí. Činili si od první polovice století XVI. nároky na chalífát, nástupnictví po proroku Muhammedovi. Neměli k tomu sice práva, poněvadž nepocházeli z rodu prorokova, ba nebyli ani Araby, ale zmocnivše se Babylonska, Syrie, Egypta

a z části i západní Arabie, ovládali ve skutečnosti cesty poutnické vedoucí do svatých měst islámu Mekky a Mediny a tudíž i tato města sama, která mimo to i štědře podporovali. Byli nejmocnějšími vládci v islámu a politická moc nahrazovala náboženské právo. Žádný panovník sunnitských muslimů se neopovážil vystoupiti proti nim, a byť si byl i ve své říši počínal jako světský i duchovní pán, na venek uznával přece jen jakousi svrchovanost sultána a chalífy cařihradského.

Světská moc sultánů cařihradských ponenáhlu chábala, jejich místokrálové si osvojovali rok od roku větší samostatnost, ubírali se vlastními cestami politickými, dostávali se do zápletek s velmocemi evropskými a vzbuzovali touhu těchto, by se zmocnily jejich zanedbaných zemí. Tak ztratilo Turecko v červenci 1830 hlavní město své nejvzdálenější provincie Alžírsko. Opanovalo je vojsko francouzské, zmocnilo se po urputných skoro padesátiletých bojích i celé provincie a vytvořilo z ní kolonii, která koncem století XIX. splýnula z velké části s Francií samou.

Dnešní Alžírsko zaujímá plochu 207.700 km² a má 5,100.000 obyvatelů. Je rozděleno na dvě oblasti, severní a jižní. Severní se 17 arrondissements je podřízena až na nepatrnou část správě civilní, kdežto jižní se 4 teritorii má správu vojenskou.

Letos ohrozuje Alžírsko hlad. Od září 1919 tam pořádně nenapršelo, takže nebylo možno vyseti obilí a vyseté zaschlo a nepřineslo ani dvacetinu obvyklé úrody. Kdežto se z úrody 1919 vyvážely tisíce a tisíce kuntárů pšenice do Marokka a Francie, kde se prodával jeden kuntár za 65 frs, musí se letos pšenice dovážeti a platí se za kuntár 240 frs, takže se denně prodělává přes 1 milion frs.

S Alžírskem sousedí na východě bývalá turecká provincie tuniská. V polovici století XIX. se namáhali sultánové turečtí, by tam svou padlou moc pozvedli, ale odpíraly jim v tom velmoci evropské, obzvláště Italie a Francie, které obě po Tunisku dychtily, až je konečně Francie rychlým zákrokem 12. května 1881 obsadila a smlouvou potvrzenou 8. června 1883 pod svůj protektorát vzala. Dosavadní vládce tuniský, potomek tureckých místokráľů, zůstal, ale vládne jenom dle jména, neboť vlastní moc spočívá v rukou velkých úředníků francouzských. Dnešní domorodý vládce tuniský sluje sidi Muhammed ben Nars bej a panuje od 12. května 1906. Zemi spravuje francouzské ministerstvo věcí zahraničních pod dozorem francouzského ministrareidenta, jímž je dnes Étienne Flandin, jenž řídí zároveň veřejné záležitosti a kterému pomáhá 10 ministrů, z nichž jsou jen 2 Tunisani. Tuniské území zaujímá 176.400 km², je rozděleno na 13 distriktů civilních a 6 teritorií vojenských a má 1,900.000 obyvatelů.

Takovým způsobem si Francie přisvojila úrodnější polovici afrických zemí Atlaských i dychtila po zbývající polovici západní, po Marokku, které si dotud uchovalo jakousi samostatnost jak politickou, tak náboženskou. Jeho vládce, ačkoliv sunnita, se nazýval emír al-mu'minín a byl světskou i duchovní hlavou svých

poddaných. Všichni marokéti vykladači zákona ho uznávali za nejvyššího rozhodčího ve sporech náboženských, než ve velkém světě islámském se kořil i on chalífovi cařihradskému. Valné moci neměl ani doma ani v okolí. Celé Marokko bylo rozděleno mezi náčelníky různých kmenů a představené náboženských bratrstev, kteří byli ve svých krajích skoro neomezenými pány a viděli ve svém sultánovi pouze náčelníka několika oas a měst, jemuž se podrobili, jen když je k tomu přiměl buď svými dary nebo svou zbraní.

V severním cípu Marokka seděli ode dávna Španělé a po ostatní zemi toužili mimo Francouze obzvláště Němci a Angličané, ne tak pro její úrodnost nebo pro bohatství nerostné, jako pro její veledůležitou polohu. Kdo se pevně usadí v Marokku, může pevně ovládati vjezd do moře Středomořího, úžinu Gibraltarskou, již vede nejdůležitější dopravní cesta světová, a může si v Mogadoru anebo v Agadiru na pobřeží Atlantickém vybudovati mocný přístav válečný a z něho omezovati dopravní cesty jak podél západní Afriky, tak i do jižní Ameriky. Začátkem století XX. se již zdálo, že Anglie ze žárlivosti na Francii ponechá Německu volnost činnosti v Marokku. Různé německé domy si tam založily odbočky, zakoupily bohatá ložiska měděné rudy východně od Agadiru a německý císař navštívil marokckého vládce. Ale anglická politika v Marokku se rázem změnila, jakmile se Anglie s Francií 4. dubna 1904 o sporných otázkách orientálních dohodla.

Od těch dob hleděla Francie na Marokko jako na svou politickou oblast a čekala na záminku, až si je přisvojí. Tato se naskytla v srpnu 1907, kdy bylo několik Francouzů pobito v přístavě Casablanca. Nepokoje proti cizincům se šířily i do jiných měst, francouzské loďstvo a vojsko zakročilo a dne 30. března 1912 podepsal vládce marokcký, mulej Abdelhafiz, smlouvu s Francií, dle které uznal protektorát francouzský. Jsa Francouzům nemilý, musil 18. srpna 1912 odstoupiti a jeho nástupcem se stal jeho bratr mulej Jusef. Tento vládne sice se svým velkým vezírem, ale jen podle jména. Marokko poslouchá dnes francouzského generálního residenta, jímž je obezřelý a vytrvalý maršál Lyautey, který s francouzským vojskem a některými spojenými kmeny rozšiřuje francouzskou moc a tím i pořádek a bezpečnost života a majetku.

Všechny země Atlaské patří dnes Francii a tvoří pro ni, abych tak řekl, ideální kolonii. Ležíť blízko, mají skoro totéž podnebí jako Francie, takže se v nich mohou Francouze snadno usazovati, a nemají souseda, jenž by v nich domorodé obyvatelstvo podněcoval k nepokojům. Na severu a na západě jsou obklopeny mořem, na jihu a na východě nehostinnou pouští, jejíž kmenové jsou více nebo méně rovněž pokořeni, poněvadž jim země, v níž bydlí, neskýtá všeho, čeho k živobytí potřebují, a kraje úrodnější s touto pouští sousedící jak na severu, tak na jihu, jsou uzavřeny strážnými posádkami francouzskými.

Hospodářsky mají Atlaské země francouzské velký význam a značnou budoucnost. Jsouť od přírody velice úrodné a živily za

starověku Řím a Itálii a mohou se stát brzo obilnými zásobárnami Francie a tím i Evropy. Nesmírně bohatá jsou ložiska fosfátu a již dnes se vyváží přes milion tun tohoto důležitého hnojiva. Zmíním se o bohatých dolech měděných v Marokku, ale i rudy železné, olověné, manganové a jiné i petrolej se vyskytují na četných místech a horstva Atlaská jsou dotud porostlá rozsáhlými lesy, z nichž možno čerpati dřevo k dolování potřebné. Francouzská správa pečuje o úpravu a vybudování přístavů, železnic a cest, takže možno volně jezdit po železnicích a automobilových silnicích od Casablanc na Atlantickém oceánu až do Tunisu a z přístavů středomořských až hluboko do pouště Saharské.

Až do války světové zůstával sultán cařihradský aspoň dle jména svrchovaným pánem světským nad Tuniskem a z části i nad Alžírskem. Ztratil toto své právo mírem sèvreským 10. srpna 1920, kde v článku 3. výslovně uznal protektorát nad Tunisem od 12. května 1881 a nad Marokkem od 30. března 1912. Chalífát turecký nebyl touto smlouvou zřejmě odstraněn. Prohlašuje se sice v článku 3., že se Turecko vzdává všech svých práv náboženských nad muslimy v jiných státech, ale nezdá se, že by Francie tohoto ustanovení použila proti sultánovi cařihradskému. Proto se dotud koná každý pátek modlitba v žamiích a mešitách na jméno chalify Uachíaddín, jak se říká nábožensky dnešnímu sultánovi tureckému Muhammedu VI., a Šujúch al-islám v Tunisku a Alžírsku se budou v důležitých rozporech náboženských snad i nadále utíkat o radu do Cařihradu. V Marokku zůstal dnešní vládce mulej Júséf knížetem věřících svého státu. Jeho duchovní lesk smlouvou sèvreskou neutrpěl, ba naopak získal, poněvadž ho nebude zastihovati sultán cařihradský, jehož duchovní moc bude přece jenom závislá na dobré vůli nevěřících vládců panujících v různých zemích islámských.

Na východě hraničí s Tuniskem bývalá turecká provincie Tripolis. Je mnohem větší než Tunisko a není tak úrodná, ale vedou jí důležité dopravní cesty k jezeru Čadskému a do Sudánu. Východní konec Tripolska, stará Cyrenaika, slynila kdysi úrodou a dá se i dnes obdělávat. Itálie pozbyvši možnosti zmocnit se Tuniska měla velký záslusk na Tripolsko, aby tak získala kolonii při moři Středozemním, které je vlastně mořem italským. Ale nebylo snadno najít vhodnou příležitost. Turecký sultán, jehož moc byla ve století XVIII. z Tripolska skoro úplně vymýtána, použil roku 1835 sváru mezi dvěma uchazeči o trůn, poslal jednomu z nich na pomoc své loďstvo a vojsko, toto obsadilo přímořská města, zajalo oba uchazeče a prohlásilo Tripolsko znova za provincii tureckou. Od té doby spravoval tyto země turecký místokrál, sídlící v Tripolis, a turečtí úředníci anebo domorodí náčelníci vybírali poplatky po různých osadách celé země. Na jihu a na jihozápadě si přisvojili Francouzové, snažící se opanovat celou Saharu, různé oasy. Turecko sice protestovalo, ale nikdo toho nedbal. Za vlády Abdulhamídovy se Itálie neodhodlala k činu. Zdržoval ji jednak Ně-

mecko a jednak na ni žárlivě pohlížela Francie, již byl milejší slabý soused turecký než silný italský, který by byl posiloval i četnou a věčně nespokojenou italskou kolonii v Tunisu. Ani Anglie nepřála hrubě Italii Tripolska, poněvadž by je byla raději spojila s Egyptem, by tak ovládla veškeré hlavní příchody do Sudánu.

Za vlády Mladoturků se zdálo, že Italie Tripolska již nenabude, ale evropská diplomacie připravující světový požár hledala spojení a Italie byla na vázkách, ku které straně by se měla přidati. Patřila sice na papíře k trojspolku, ale srdce ji táhlo k jeho odpůrcům a využivši vzájemné žárlivosti evropské, napadla skoro bez důvodu v září 1911 Tripolsko a přinutila Turecko 18. října 1912 k míru, v němž se toto zřeklo své dosavadní kolonie. Mnohá práva náboženská a četné výsady hospodářské mu byly přece ponechány, ale i těch se vzdalo mírovou smlouvou sevresskou.

Po válce světové přivolila Francie smlouvou z 16. září 1919 k zaokrouhlení jihozápadních a jižních hranic tripolských, takže má dnešní italská kolonie Libye 1,100.000 km² a 700.000 obyvatelů. Je rozdělena na 2 provincie, Tripolis a Bengázi, jež spravuje guvernér jmenovaný králem na návrh ministra osad a války. Jemu je podřízena jak civilní, tak vojenská správa. Italie vybudovala v této své nové provincii mnoho silnic, ba i několik železnic, ale dotud ji cele neovládá. Hlavním jejím odpůrcem je náboženská společnost Senúsů. Jejich velmistr sídlí v oáse Žerábúb v oblasti Bengázi. V Africe prý ho poslouchá přes 50 milionů muslimů a je neomezeným pánem v mnohých oásách. O něho se opírala turecká vojska hájící Tripolska proti Italům a jeho stoupenci udržují až dotud místní svatou válku proti nim. Velmistr senúský as-sajjed Ahmed přišel za světové války do Cařihradu a opásal v červnu 1918 sultánovi Muhammedu VI. meč Osmánův, kterýž posvátný úkon vykonával až dotud velmistr největšího náboženského řádu tureckého Mevlevijje, sídlící v Konji. Italská vláda dbala, aby se do Tripolska nevrátil, i dlí dnes v Angoře u Mustafy Kemála a je jeho duchovní oporou. Příčiněním italské vlády byl prohlášen za jeho nástupce v Žerábúbu as-sajjed al-Idrís, který nejso od Senúsů jednomyslně podporován, potřebuje italské pomoci a uzavřel s italskou vládou v říjnu 1920 mír, v němž uznal italského krále za vrchního pána celé Libye vyjma několik oas, v nichž mu ponechána neodvislost. 29. XI. 20 navštívil Idrís Řím, kde byl přijat s velkými poctami vojenskými a diplomatickými.

Jak již svrchu řečeno, stará se Italie o hospodářský rozkvět své nejbližší a největší osady Libye i je oprávněnou naděje, že budou zanedlouho na rozvalinách starých měst Cyrenaiky vybudovány nové osady a že zavládne i v těchto přes půldruhého tisíce let zmítaných zemích opět mír a jistota života a majetku.

Egypt mělo Turecko ztratiti již koncem století XVIII. Zmocnil se ho Napoleon Bonaparte pro Francii, musil však, jsa stíhán Anglií, prchnouti do vlasti a Egypt zůstal Turecku. Ale s Napoleonem přišlo do Egypta mnoho francouzských obchodníků a řemeslníků,

zůstaly tam i četné zbytky jeho armády, a těchto francouzských představitelů evropské kultury použil turecký místokrál Albánec Mehmed Ali, aby zavedl v rozháraném Egyptě pořádek. Využitkovav vnitřních i zevních zmatků tureckých, osvojil si v Egyptě neomezenou moc a ohrožoval sultána i v Malé Asii. Byl odtud sice pomocí evropskou vypuzen, ale sultán ho přece musil 13. února 1841 jmenovati dědičným místokrálem v Egyptě s názvem uáli, kterýž název byl 12. června 1867 proměněn v chedíui. Jeho nástupcům uděloval sultán výsadu za výsadou, takže se stali konečně skoro samostatnými pány.

Po vybudování průplavu Sueského se vliv francouzský v Egyptě tak rozmohl, že vzbudil žárlivost Anglie, jež dychtivě pátrala po zámince, aby odtud Francii vytiskla. Taková záminka se jí naskytla 1882 za vzpoury tehdejšího ministra vojenství, Arabiho. Prohlašujíc, že chce chrániti Evropany, obsadila čelná města egyptská svým vojskem a od těch dob vládne Egyptem dle své vůle. Vrchním pánem egyptským byl sice sultán cařihradský, egyptský chedíui měl své ministerstvo, ba i jakýsi zákonodárný sbor, ale vrchní komisař či resident anglický a angličtí úředníci byli hybnou silou všech vnějších i vnitřních koleček politických a správních v Egyptě.

S pomocí egyptskou opanovali Angličané i Sudán a velké oblasti vnitřní Afriky a 5. ledna 1899 uzavřeli se sultánem tureckým smlouvu, dle níž patří Sudán k Egyptu a tudíž k Turecku. Měl býti spravován generálním guvernérem, jmenovaným od chedíva se souhlasem anglickým a anglická a egyptská vlajka měly býti vztyčovány na všech státních budovách.

Při různých příležitostech prohlašovala Anglie, že nemíní v Egyptě zůstat, a že jej vydá opět Turecku, ale neplnila svých slibů a hned na počátku světové války dne 18. prosince 1914 vyhlásila nad Egyptem svůj vlastní protektorát. Sesadila na zítří chedíva Abbása Hilmiho a jmenovala sultánem (nikoli chedívem) Husejna Kámela, jenž zemřel 9. října 1917. Jeho nástupcem se stal jeho bratr Fuád.

Za války světové tvořil Egypt hlavní oporu Anglie ve válečných počinech jak v moři Středozemním, tak v Perském zálivu, v Palestině a v Mesopotámii. Chtějíc zachovati pokoj, vyhlásila v Egyptě vojenské právo a slibovala Egyptanům svobodu a neodvislost tvrdíc, že jen pro tyto dvě věci zápasí. Egyptané zůstali klidní a více jak půldruhého milionu jich pomáhalo činně ve válce jako vojáci a dělníci.

Sotva bylo příměří s Tureckem uzavřeno, žádalo hned předsednictvo národní strany generálního residenta anglického, by jeho vláda splnila svůj slib. Tato dlouho kolísala. Zprvu jevila jakousi ochotu, potom se však jala pronásledovati národní hnutí egyptské, čímž vyvolala trpný odpor a místní vzpoury, pročež vyhlášeno znova po celém Egyptě vojenské právo a tisíce a tisíce Egyptanů bylo uvězněno. Ale neminulo neděle, aby nebyl v Egyptě zabit některý anglický důstojník, úředník nebo několik vojáků.

(Pokračování.)

Ochranářský proud zasáhl i Československo a praxe mnohých syndikátů byla čistě ochranářská nejen s hlediska národohospodářského, nýbrž též se stanoviska soukromohospodářského, opatřující namnoze firmám v syndikátech sdruženým jakýsi monopol dovozu.

Snaha odstraniti tyto výstřelky a sjednotiti veškerou obchodní politiku vedla v poslední době k nové organizaci povolovacího řízení, nucené likvidaci syndikátů, omezení interesentů na činnost informační a poradní, a koncentrování veškeré agendy povolovací, kontrolní i obchodně-politické v úřadě pro zahraniční obchod (zákon z 24. června 1920 č. 418 sb. z. a n. a nařiz. vlády z 13. července 1920 č. 442 sb. z. a n.)

Toto soustředění zahraničního obchodu a obchodní politiky v jediném místě odstraní snad některé vady posavadní naší obchodní politiky, které ze stručného vyličení jejího vývoje vyplývají, zejména nejednotnost a nedůslednost. Naše obchodní politika postrádala od počátku pevného plánu; bylo ukázáno, jak měnila orientaci od západu k východu a to ne vždy jen dle potřeb hospodářského života, nýbrž namnoze též z důvodů zahraniční i vnitřní politiky. Zejména snaha uspokojiti co nejvíce domácí spotřebu, jmenovitě v oboru výživy, namnoze zatlačila do pozadí úsilí o dostatečné zásobení průmyslu surovinami, což značně poškodilo náš průmysl. Rovněž okolnost, že kompetence v zahraničním obchodu rozdělena byla mezi několik ministerstev, obchodu, zásobování (potravin), veřejných prací (uhlí a minerální oleje), financí (cukr, dříví atd), která často provozovala politiku jednostrannou a navzájem protichůdnou, působila nepříznivě. Také valutová a fiskální politika zasahovala rušivě do obchodní politiky, poněvadž nenabylo vždy vrchu poznání, že nikoli ukvapenou finanční reformou, nýbrž správnou obchodní politikou a konsolidací hospodářského života možno dosáhnouti nápravy měny a finanční situace státní.⁹⁾

Politické a hospodářské změny v blízkém orientě.

Prof. Dr. Alois Musil.

(Dokončení.)

Začátkem roku 1920 vyslala konečně anglická vláda do Egypta zvláštní výbor s lordem Milnerem v čele, jenž měl zkoumati tamní věci. Výbor se vrátil po 3 měsících a vypracovav své návrhy, pozval

⁹⁾ K této práci bylo použito vedle citovaných pramenů hlavně článků a zpráv Národohospodářského Obzoru, Průmyslového věstníku, Věstníku ministerstva obchodu, Věstníku plzeňské obchodní komory a některých aktů ministerstva obchodu; zvláště článků Dra R. Holowtze, Dra Z. Štanglera, Dra A. Basche a j.

Od září 1920, kdy tato práce byla napsána, nastaly ovšem v čsl. obchodní politice značné změny.

se souhlasem vlády výbor národní strany egyptské do Londýna, aby s ním vyjednával. Národní strana egyptská požadovala a požaduje jménem veškerého domorodého obyvatelstva výslovné zrušení protektorátu, prohlášení úplné a naprosté nezávislosti a spojení Sudánu s Egyptem. V polovici srpna dospěly oba výbory k jakýmsi skutečným výsledkům a lord Milner žádal, aby byly tyto výsledky jako konečné od výboru egyptského uznány a podepsány. Ale egyptský výbor prohlásil, že tak nemůže učiniti, pokud se nevyjádří národ egyptský. Tento projevil 16. září 1920 souhlas s dosavadním vyjednáváním svého výboru s výslovným požadavkem, že smí býti úmluva s Anglií uzavřena jedině s oněmi třemi podmínkami.

Tak se octla Anglie před záhadou, která by mohla mítí pro další dějiny britského imperia následky nesmírně vážné. Egyptané chtějí skoro větší práva a svobody, než mají jednotlivá dominia anglická. Ale obyvatelé dominií jsou velkou většinou téže krve a téhož jazyka jako obyvatelé Spojeného království a i ti dosáhli svých práv a svobod po dlouholetých zápasech a diplomatických jednáních. Egypt se nemůže rovnati ani jedinému anglickému dominiu, a kdyby mu Anglie udělila podobné svobody, bude se jich dožadovati ihned a snad ještě větším právem obrovská Indie. Proto se ozvaly četné hlasy proti návrhu lorda Milnera a lord Curzon začátkem října 1920 prohlásil v parlamentě i ve sněmovně lordů, že dosavadní úmluvy mezi výborem egyptským a lordem Milnerem jsou záležitostí soukromou, že se jimi vláda úředně nezabývala a že se bude hájiti celistvost světových zájmů anglických. 11. XI 1920 odejel egyptský výbor z Londýna do Paříže a v Egyptě oživuje hospodářský a politický odpor proti Angličanům.

Za správy anglické dospěl Egypt k velikému hospodářskému blahobytu. Angličtí inženýři vybudovali, ovšem za peníze egyptské, celou zavodňovací soustavu, zřídili mohutné přehradu na Nilu, vyčistili staré kanály a budují přehradu i v Sudánu, takže se počet obyvatelstva v posledních 40 letech zdvojnásobil.

Letos se jeví v Egyptě obrovské hospodářské nesnáze. Jsou způsobeny jednostranným pěstováním bavlny, již se letos velice mnoho urodilo, která však nejde na odbyt, takže jsou veškerá skladiště přeplněna a velcí statkáři, podnikatelé, ba i malí rolníci čekají marně na kupce, kteří by jim bavlnu odkoupili, třebaže ji nabízejí o 400% laciněji, než byla v únoru 1920.

Hmotný nedostatek podněcuje i vášně politické, a dnes se žádá v Egyptě obecně, aby byla zrušena ona stať mírové smlouvy sèvreské, v které se prohlašuje, že Turecko uznává anglický protektorát nad Egyptem, jak byl prohlášen dne 18. prosince 1914, a zřiká se všech svých práv a požadavků jak nad Egyptem samým, tak i nad Sueským průplavem.

O sultána tureckého jako chalífu Egyptané hrubě nedbali. Již Mehmed Ali, jenž opanoval Mekku a Medínu, by se byl stal rád chalífou, a jeho potomci neustali v těchto snahách. Obzvláště

Abbás Hilmi podnikal mnohé, aby byl uznán za Araba a chalífu. Za světové války přestaly v žámích modlitby ve jménu tureckého sultána, a nynější sultán Fuád nařídil, by se tyto modlitby konaly jeho jménem a to způsobem, jenž se jen nepatrně liší od modliteb konaných ve jménu chalífy. Anglie s tímto jednáním souhlasí, neboť v žádné ze svých kolonií nenutí svých poddaných muslimů, aby uznávali tureckého sultána za svou duchovní hlavu.

Na východ od Egypta se rozkládají země arabské, které byly až do světové války skutečnými provinciemi tureckými. Nejvíce dbali sultánové turečtí, obzvláště prozíravý Abdulhamíd II., Arabie a svatých měst muslimských sunnitů Mekky a Medíny a muslimských šiitů Kerbely a Nežefu. Ale i Anglie dbala od let devadesátých minulého století hlavně působením lorda Curzona velice Arabie a to jednak z důvodů náboženských, jednak z důvodů politických. Anglie je největší muslimský stát na světě a každý z jejích muslimských poddaných má aspoň jednou v životě navštívit svatá místa svého vyznání buď Mekku a Medínu anebo Kerbelu a Nežef. Proto nemůže býti Anglii lhostejno, jaký je obsah poutních kázání a pro koho a proti komu strážcové těchto posvátných míst horují. Ale Arabie sousedí též ve velké délce se světovou dopravní cestou vedoucí Sueským průplavem a sahá až k Perskému zálivu, kudy vede cesta do Babylonska, po němž toužili velcí průmyslníci angličtí, poněvadž oplývá naftou.

Od devadesátých let minulého století bylo možno pozorovati tichý, ale urputný zápas o politický vliv v Arabii mezi Anglií a Tureckem. Turecko se snažilo, aby se usadilo pevně v jihozápadním rohu Arabie v daleké své provincii Jemenu, a Anglie podporovala účinně domácí tamní vladaře v jejich odporu proti Turkům. Na popud Abdulhamídův byla vybudována z náboženských darů poutnických železnice z Damašku až do Medíny a Anglie vynaložila, jak se zdá, vše, aby vzbudila u šerífů meckých odpor proti prodloužení železnice do tohoto města a dále na jih.

Při Perském zálivu patřil Turecku 700 km dlouhý a 100 km široký pruh Arabie, který měl hrdý název provincie Nežd. Málokdo se tam staral o sultána, ale přece vlály na jednotlivých kasárnách vlajky turecké. Ty byly strženy a turečtí vojáci vyhnáni na jaře 1913 od anglického chráněnce emíra Abdalazíza, z rodu Eben Saúdova, jenž obnovil říši svých otců v srdci Arabie s hlavním městem ar-Rijád.

Když vypukla světová válka, vyjednávala Anglie velice pilně se starostou, či, jak Turci říkali, velkým šerífem Husejnem z Mekky. Husejn, přítel Mladoturků, uvěřila zavřelu 1. ledna 1916 s Anglií smlouvu t. zv. Mac Mahonovu, ve které zabezpečil dohodě svou pomoc náboženskou a politickou a slíbil jí pomocné čety v boji proti Turkům, začež mu Anglie zaručila nadvládu nad arabským státem či arabskými státy, které budou zřízeny z dosavadních provincií tureckých od přístavu Alexandretty a horstva Amánu při Středoziemním moři až po horstvo Zagros a Perský záliv. Dne 27.

dubna 1916 se prohlásil Husejn neodvislým, jeho syn Fejsal napadl tureckou posádku v Medíně a pomáhal účinně Angličanům v Palestině. Ale koncem 1917 se již Anglie o úmluvu s Husejnem, jenž byl zatím uznán za neodvislého krále hežázského, nestarala a lord Balfour slíbil 2. listopadu 1917, že Anglie vybuduje v arabské Palestině národní domovinu židovskou. Dne 30. září 1918 vtáhl Fejsal, syn Husejnův, jako zástupce svého otce do Damašku, přijímal sliby věrnosti po všech městech celé Syrie, zastupoval nejen Syrii, ale všechny Araby na mírových poradách a byl 8. března 1920 zvolen v Damašku za neodvislého krále celé Syrie, tedy i Palestiny, a jeho bratr Abdalláh za neodvislého krále Mesopotámie. Jejich otec Husejn s tím projevil svůj souhlas, poněvadž se to stalo podle smlouvy Mac Mahonovy a poněvadž Anglie několikrát prohlásila, že uznává a zaručuje neodvislost a svobodu jak Syrie, tak Mesopotámie a celé Arabie. Proti židovským snahám v Palestině vyhlašoval Fejsal trvalý boj a rovněž tak se vzpíral proti Francii, která obsadila v listopadu a prosinci 1919 skoro celé přímoří syrské. Francii došla konečně trpělivost, její vojsko vtrhlo 24. července do Damašku, Fejsal uprchl do Palestiny a odtud se odebral do Egypta a do Evropy, kde bloudil až do začátku prosince 1920, kdy se usadil na delší dobu v Londýně.

Věci arabské dotud urovnány nejsou a v dozoré době ani nebudou. V Jemenu vládne neomezeně imám Jahja Hamídaddín, a potírá nejen vliv anglický, ale i všechny domorodce, kteří Angličanům přejí.

V Ománu panuje od 5. října 1913 as-sajjed Tejmúr, syn Fejsalův, v Maskatu a v několika jiných přístavech, ale u vnitrozemí jsou pány starostové jednotlivých oas a náčelníci velkých kmenů.

Ve vnitřní Arabii rozšiřuje a upevňuje svou moc emír Abdalazíz eben Saúd, jenž sídlí od roku 1902 v oase ar-Rijád. Jemu patří skoro celé pomorí při Perském zálivu od Basry až po Omán a jeho politický vliv sahá až do okolí svatých měst Mekky a Medíny. Jsa od indické vlády štědře podporován jak válečnou výzbrojí, tak penězi a potravinami, provozuje ve vnitřní Arabii vlastní politiku a tísní hežázského krále Husejna I., chráněnce vlády londýnské, i v jeho letním sídle at-Tájefu.

Hežázský král Husejn I. nepodepsal mírové smlouvy sèvreské, poněvadž tvrdí, že byl oklamán, a že Anglie nespĺnila podmínek zaručených smlouvou Mac Mahonovou. Ale k účinnému odporu se nezmůže, neboť je tísněn na jihu stoupenci imáma jemenského, na východě emírem Eben Saúdem, na severu některými čeleděmi kmenu Aneze a odkázán skoro výlučně na dary dohody a poutníků, které do Žeddy mohou dovážeti jedině lodí dohody. Obzvláště štědře ho podporuje Anglie, poněvadž se bojí, aby proti ní nebouřil muslimských poutníků z jejích zemí. Muslimové v Hežázu, tedy ve svatých městech sunnitů, neuznávají sultána tureckého za chalífu tvrdíce, že nepochází z rodu Korejšova, že není pánem v Mekce a v Medíně, že nechrání poutnických cest a že nemá ani moci,

aby je znova opanoval. Páteční modlitby se tam konají jménem Husejnovým.

Anglie politických výtek Husejnových nedbá. Palestinu slíbil, jak již svrchu řečeno, lord Balfour židům za národní domovinu, aniž se byl ptal domorodého obyvatelstva, mezi nímž netvoří židé v Palestině odedávna usedlí ani 2% a s přistěhovalci posledních 50 let ani ne 7%. Slib Balfourův byl pojat do smlouvy sè-vresské a židovský svaz Sionský jásá, že si vybuduje z Palestiny vlastní židovský stát.

Dle smlouvy Sykes-Picotovy z 9. června 1916 měla býti pověřena Anglie a Francie mandátem v Palestině, ale svazu Sionskému se podařilo, že byla Francie vytisknuta a křesťanská Anglie poslala koncem června 1920 do Palestiny za svého vrchního komisaře Žida Herberta L. Samuela. Domorodé obyvatelstvo jak muslimské, tak křesťanské se spojilo a hledá pomoc po celém světě proti nadvládě přistěhovalců židovských. Tyto hájí před útlaky domorodců víc jak 25.000 mužů anglického vojska. Ale nezdá se, že bude mít svaz Sionský snadnou práci s vybudováním svého státu. Nebezpečí mnohem větší než od domorodců mu hrozí od židovských přistěhovalců, kteří se již dnes proti jeho vedení bouří a chtějí v Palestině uskutečniti všechny politické a hospodářské vidiny.

Hospodářsky se daří přistěhovalcům židovským velice špatně. Pracovati se jim hrubě nechce a pracují mnohem dražší než domorodci. V Jerusalémě otevřeli od konce července několik set větších i menších obchodů, ale není, kdo by od nich kupoval. Trpí nedostatkem a valně se stěhují z Palestiny do Ameriky a do Austrálie.

Syrie byla od generála Gourauda, vrchního komisaře francouzského, rozdělena na 4 správní oblasti.

Velký Libanon, sahající od Nahr al-Kebír severně od Tripolis až po Rás an-Nákúra, jižně od Tyru při moři Středozemním na západě až po hřeben Antilibanónu a Hermónu na východě, byl prohlášen dne 1. září 1920 za samostatný a neodvislý stát s Francouzem jako generálním guvernérem v čele a domorodou správní radou vedenou od francouzských úředníků. Hlavním městem velkého Libanonu je Bejrút, jemuž udělena rovněž jako městu Tripolis samospráva.

Pohoří hraničící s velkým Libanonem až skoro k ústí starého Orontu na severu a k jeho střednímu toku na východě, obydlené z velké části divokými Nusejrovci, dostalo 2. září 1920 název Žebel al-Alauíje a prohlášeno samosprávným. Vládu řídí francouzští úředníci.

Město Haleb se stalo 1. září 1920 střediskem velké samosprávné oblasti sahající od řeky Chábúr na východě až po přístav Alexandrettu na moři Středozemním. Hranice severní nebyly dosud přesně vymezeny. V čele stojí muslimský generální guvernéř Muhammed Kámel al-Kudsi, jemuž jsou přiděleni francouzští rádcové.

Damašek s územím měst Homs a Hama na severu a železniční stanice Derát na jihu spravuje generální guvernér Hakki bej al-Azm s poradním sborem řízeným od francouzských úředníků.

Francie úmyslně nikde nejmenuje národa arabského, nýbrž mluví o národnostech syrských, jimž chce udělit samosprávu. Jaké budou společné styky těchto 4 státních útvarů, není dotud známo. O bezpečnost a pořádek dbá francouzské vojsko, které má obsazeny všechny železnice, silnice, ba i každou důležitější osadu. Mír a pokoj dotud nezavládl, poněvadž touží 80% domorodého obyvatelstva po sjednocení a národní svobodě, ovšem s pomocí a poradou některé velmoci.

Hospodářský stav je jak v Syrii, tak v Palestině dnes velice smutný. Po uzavření příměří dychtilo obyvatelstvo po výrobcích evropských, dralo se o ně a proto skoupili velcí obchodníci kde co mohli za ceny obrovské a naplnili jimi svá skladiště. Za politických nepokojů celého tohoto roku ochabla veškerá práce, peníze klesly v ceně, potraviny se nesmírně zdražily a tak nekupuje, kdo nezbytně nemusí, řemeslníci nemají výdělků, pole nejsou obdělána a hospodářský úpadek ohrožuje nyní i staré domy. Velice škodí obzvláště Bejrútu Anglie, která soustřeďuje veškeren dovoz a vývoz ve svém přístavě Hajfě, čímž odnímá hlavní výdělek francouzské železnici vedoucí z Bejrútu do Damašku.

Arabská Mesopotámie byla prohlášena mírovou smlouvou sèvreskou rovněž jako Syrie za svobodný a neodvislý stát a postavena pod mandát Anglie, ale dosud ze své svobody mnoho nemá. Neobyčejně silná anglická posádka byla rozložena po celé zemi a angličtí úředníci se ujali správy této bohaté, ale zanedbané pohraniční provincie turecké. Mnozí angličtí úředníci byli příliš poctiví a přísní, jiní pak ještě úplatnější než úředníci turečtí, a obyvatelstvo nemohouc si vysvětliti tento rozpor a vidouc všudy, v každém úřadě, na každé stanici, ba i na každé lodi jen cizince, poslouchalo pobuřovatele placené buď od Mladoturků anebo od bolševiků neb od muslimů indických anebo rozprchlé důstojníky národního vojska Fejsalova a povstalo koncem června proti Angličanům, jimž připravilo hojně ztrát a zničilo za miliony národního majetku. Angličané dostali však z Indie vydatné posily, vybudovali skoro po celé Mesopotámii na dostřel pevné sruby a obrněnými automobily a letadly přiváděli povstalce buď na útěk anebo k poslušnosti. Ale pokoje dosud nezavedli.

Koncem října 1920 vyzval vrchní komisař anglický sir Percy Cox Abdarraimana al-Káderiho, náčelníka náboženské šlechty bagdádské, by vytvořil domorodou vládu a označil mu zároveň čelné muže z různých měst, kmenů a vyznání, které by měl povolati do ministerstva a do poradního sboru. Bude-li mít tato domorodá vláda, která bude jen vykonavatelkou rozkazů anglických úředníků, jaký ohlas mezi obyvatelstvem, nelze dnes říci. Anglie by ráda zřídila v Mesopotámii samostatný arabský stát po vzoru

egyptském, jenže to není tak snadno, poněvadž sousedí Mesopotámie na všech stranách se živly Anglii velice nepřátelskými.

Hospodářsky získala Mesopotámie za války nesmírně mnoho. Jak Turci tak Angličané budovali pilně a vytrvale dopravní cesty a stavěli mosty. Anglie dala indickými dělníky prohloubiti průjezd do Basry a vystavěti v tomto městě přístav, v němž mohou nyní kotviti i největší mořské lodi. Četné slapy v Tigridu byly odstraněny, takže parníky velké nosnosti po něm plují z Basry až do Sámarry. Po pravém břehu Eufratu byla zřízena z Basry úzká železnice až do osady as-Samáua a odtud směrem severozápadním do Bagdádu. Železniční trať spojuje Bagdád přes Hille a Kúfu s Nežefem, druhým posvátným městem šíitů, a z Bagdádu k osadě al-Fellúže na levém břehu Eufratu vede rovněž železnice. Široká železná dráha stavěná pod jménem bagdadská od Němců byla prodloužena z Bagdádu do Tekrítu a po levém břehu Tigridu spojen Bagdád s proslulou za války osadou Kút al-Amára. Mnohem důležitější než všechny zde vytčené železnice je trať vedoucí z Bagdádu přes Ba'kúba do Chánekína a dále do Persie. Od ní odbočuje rameno do Kifri. Obchodního hnutí není dnes ani v Mesopotámii, poněvadž vzpoura odvolala chovatele dobytka, rolníky a řemeslníky od jejich obvyklého zaměstnání a uvrhla tak celou zemi do hmotné bídy.

Turecku, jemuž kdysi patřily obrovské kraje ve třech dílech světa, ponechala mírová smlouva sèvreská v Evropě jen maličký kousek od Čatalže na východ s městem Cařihradem a Malou Asií od moře Černého až po Amánus a východní Taurus na jihu a Trebizundu, Charpút a Seert na východě. Než ani toto území mu nemá patřiti celé, neboť v něm zřízeny oblasti, v nichž má rozhodovati politický a hospodářský vliv různých velmocí.

15. května 1919 obsadilo řecké vojsko Smyrnensko od Edremidu na severu až ke Scala Nuova na jihu a Akhisar na východě. Dle smlouvy sèvreské vládne Řecko v tomto území neomezeně. Po 5 letech může smyrnenský sněm žádati radu Svazu národů, by byl kraj smyrnenský přivtělen království řeckému, načež se o tom provede hlasování lidu. Bude-li toto příznivé, uzná Turecko neodvislost Smyrnenska a vzdá se všech svých nároků.

Na jih od oblasti řecké si vyhradili Italové rozsáhlý kraj od Scala Nuova na severu až po Mersínu na jihu a Konju na východě.

S územím italským sousedí na jihu Kilikie, kterou chtěli opakovati Francouzi. Koncem října a v listopadu 1919 vtáhli za veselé hudby do četných měst a osad, vztyčili všudy francouzské a v mnohých i arménské vlajky, ale nejsouce řádně vyzbrojeni ani zbraněmi, ani náboji, ani potravinami, ba ani ne šatstvem, pohynuli za třeskuté zimy kulemi a dýkami domorodého obyvatelstva a národních vojáků Mustafy Kemála. Koncem května 1920 požádal vrchní komisař francouzský generál Gouraud Mustafu Kemála za příměří, slíbil, že vyklidí celou Kilikii a že odzbrojí legionáře arménské. Tak se koncem září a v říjnu i stalo; vůdcové Arménů

byli odesláni na Korsiku, a dnes se udržují francouzské posádky stěží ve městech Mersině a Adaně.

Neštěstím mírové smlouvy sèvreské bylo a je, že ponechala Turecku Cařihrad. Toto veliké město, ležící v Evropě, se nehodí za středisko národního státu tureckého, který nebude mít ani 4 miliony obyvatelstva. Obyvatelé cařihradští nerozumějí potřebám selského obyvatelstva v Malé Asii, nikdy se o ně nestarali a také se o ně asi ani starati nebudou. Nedbajíce sultána a jeho ministrů v Cařihradě, zřídili si obyvatelé maloasijské vlastní vládu v Angoře. V čele jí stojí Mustafa Kemál s ministerstvem, které je odpovědné národnímu shromáždění. Toto odmítlo jednomyslně smlouvu sèvreskou a k němu se za krátko přidalo skoro celé veřejné mínění nejen v Malé Asii, ale i v Cařihradě. Následník trůnu Abdulmežid a různí jiní členové panujícího rodu Osmánova se pokusili několikrát o útěk z Cařihradu do Malé Asie, byli však zadrženi a jsou nyní bedlivě střeženi.

Dohoda uložila mírovou smlouvou sèvreskou Turecku podmínky tak těžké, že jich toto dobrovolně nikdy nepřijme, obzvláště když vidí, že nemá dohoda síly, aby je k tomu přiměla. Dohoda a její vojáci a úředníci vládnou v Cařihradě, jakož i na evropském břehu Bosporu a Dardanel a její lodi střežou úžiny vedoucí z moře Egejského do moře Černého, ale moc její nesahá zcela na břeh maloasijský ani v Bosporu, ani v Dardanelách a ještě méně v moři Marmarském. Nechtějí, aby vojáci Mustafy Kemála stříleli s břehu asijského na její lodi, přijala dohoda s radostí nabídku Venizelovu, že řecké vojsko zjedná v Malé Asii pokoj a pořádek. Vojáci turečtí nekladli Řekům velkého odporu, takže tito opanovali za krátko celý severozápadní kout od Dardanel a moře Marmarského na severu až po Alašehir na jihu a Ušak na východě. Ale v území obsazeném vypukla posléz drobná válka, řecké posádky ustupovaly a řečtí generálové viděli, že se neudrží a že by mohli vykrváceti, kdyby měli svých stanic hájiti.

Za těchto okolností nezbylo dohodě, než aby projevila souhlas s ministerstvem Mustafu Kemálovi příznivým. Toto vyslalo začátkem prosince 1920 svého nejváženějšího člena maršála Izzeta, ministra vnitra, ještě s jinými ministry a různými čelnými muži do Angory, aby se s tamní vládou dorozuměli. Mustafa Kemál prohlásil, že je ochoten s dohodou vyjednávat, pakli vrátí Turecku Thracii, Smyrnensko, Adanu, zruší výsady pro cizince, kapitulace, jakož i všechny závazky vojenské a hospodářské uvalené na Turecko smlouvou sèvreskou. Může klást takové podmínky, neboť jest již dnes vítězem vida prosebné poselstvo od sultána cařihradského a jeho vlády, od níž byl na jaře 1920 odsouzen na smrt a která proti němu dala prohlásiti svatou válku. Italie a Francie by se s Mustafou Kemálem rády smířily, velká většina Řeků z Hellady proklíná dobrodružství smyrneňské, a Anglie nemá chuti, aby na vlastní odpovědnost proti Turecku zakročila a tak své muslimské poddané ještě více podráždila.

Na pomezí rusko-tureckém byli po převratu veleříše ruské na konci 1917 o překot osvobozováni ujařmení národové a zakládány republiky. Kolem Tiflisu zřízena republika gruzinská, kolem Erivanu arménská a kolem Baku azerbejdžánská. Němcům a Turkům se nejednalo tak o svobodu národů jako o to, aby zamezili Rusům, kdyby se opět vzmohli, příchod do Malé Asie.

Po uzavření příměří stala se dohoda, obzvláště Anglie, ochránkyní těchto nových republik. Angličtí vojáci a obchodníci obsadili Baku a naftové potrubí vedoucí odtud do Batúmu, přiměli po dobrém a po zlém majitele obrovských naplněných skladišť naftových, že jim své zásoby lacino prodali, a upravovali domácí vojsko, aby tak uhájilo svobodu těchto republik před bolševiky. Republika gruzinská a arménská byly 16. ledna 1920, azerbejdžánská pak již 12. ledna 1920 od dohody de facto, ale nikoliv de jure uznány. Azerbejdžánští Turci vypudili brzo nato anglické vojsko a navázali přímé styky s Mustafou Kemálem.

Než ani Gruzinci, ani Arméni nejsou s to, by si samostatně vládli. Gruzinský národ se skládá z velkých statkářů a chudých rolnických dělníků, kteří nenacházejíce obživy doma, chodili na práci do velkých průmyslových středisk ruských, kde se přidávali pravidelně k nejvystřednějším stranám. Vrátivše se domů, působí nepokoje a provádějí násilně možné i nemožné sociální návrhy. Arméni jsou buď obchodníky anebo malými sedláky. Obojí hledají výdělek v cizině a přinášeli domů s penězi i různorodé názory. O Gruzince se velký svět hrubě nestará, ale Arméni si vytvořili světovou propagandu. Skoro celý peněžní obchod orientální je v jejich rukou. Mají své domy po všech velkých městech celého světa a šířili a šíří zprávy o utrpení svých nevinných krajanů a o ukrutnosti zavlých Turků. Napomáhali jim při tom misionáři, obzvláště američtí, kteří mezi Armény velice činně působí a je jako placené apoštoly vysílají do končin, kam sami proniknouti nemohou anebo kde se jim nelíbí.

Jisto je, že jsou Arméni po celém orientě velice neoblíbeni. Vytýká se jim, že jsou lichváři a že pro zisk zradí bratra a prodají dceru. Nikdy a nikde se neujímají ujařmených národů, ale jdou vždycky s otrokářem a deptají a vyssávají s jeho souhlasem jeho otroky. Jak muslimští Turci azerbejdžánští, tak křesťanští Gruzinci je proto nenávidí a budou podnikati vše, aby se Arménů usedlých ve svých vlastech zbavili, případně i republiku arménskou zničili. Proto se oba rádi spojili, jak s Rusy, tak s Turky, a arménská republika je od počátku prosince 1920 opět pouhým správním okrskem ruským.

Dle smlouvy sèvresské má býti z ruských a tureckých krajů obydlených Armény vytvořena samostatná Armenie v hranicích, které určí president Spojených států severoamerických. Ale nikde v Turecku není souvislé oblasti, na níž by tvořili Arméni většinu. Budou-li tudíž seskupeny části severovýchodní Malé Asie v jedno a nazvány Arménie, budou tam Arméni tvořiti sotva 35 % obyva-

telstva. Poněvadž pak Armény bude nenáviděti nejen většina obyvatelstva Arménie, nýbrž i všichni sousedé, bylo by třeba silné a trvalé vojenské pomoci, aby se tato Arménie udržela. To je příčinou, proč žádná z velmocí nechce přijati mandátu nad Arménií. Vždyť vytvoření, nikoli vzkříšení Arménie značí ozbrojiti aspoň 200.000 mužů, jeho ztráty doplňovati a je po desetiletí vyživovati v neschůdných horách arménských, kde není ani silnic, ani železnic, ani kasáren, ani nemocnic, ba kde toto vojsko nenajde ani potřebného chleba. Ale svobodná Arménie bude kamenem nárazu pro velkou říši ruskou, jakmile se tato uzdraví. Rusko musí tihnouti politicky a hospodářsky k teplým mořím a to jednak Persií, jednak Malou Asií, a Arménie bude pro Rusko závorou a velmoc tuto závoru držící by se musila utkati s Ruskem válkou.

Otázku arménskou může rozluštití jedině velké Rusko a mohla býti rozluštěna již r. 1878, kdy ruská vojska obsadila skoro všechny kraje, z nichž by měla býti Arménie utvořena. Luštění oříšku arménského navržené mírovou smlouvou sèvresskou krásně ukazuje, jak na rychlo a bez rozmyslu byla tato smlouva spisována.

Smlouva sèvresská se zabývá i Kurdy sídlícími v divokých roklích východního Tauru od vrchního kolena eufratského až hluboko do Persie. Turecko se má zavázati, že jim udělí samosprávu anebo úplnou neodvislost. Ubohé Turecko! Vždyť se Kurdové dotud o turecké zákony hrubě nestarali, trpěli turecké úředníky jen potud ve městech svého území, pokud tito vykonávali jejich vůli, takže měli ve skutečnosti nejen samosprávu, ale i bezuzdnou neodvislost a potírali dle libosti jak své turecké, tak arabské anebo perské sousedy nedbajíce, jsou-li muslimy anebo křesťany. Je dobře, že nebyla žádná evropská velmoc vyzvána, aby převzala mandát nad Kurdistanem.

V Persii se upevňuje Anglie houževnatě. Jestliž dnes ministrem věcí zahraničních lord Curzon, který od let osmdesátých minulého století hlásal nutnost anglické nadvlády v Persii a Mesopotámii. Za války světové obsadila ruská vojska celý severozápadní kout Persie a vybudovala tam skvostné silnice, ba částečně i železnice. Sotva odtud po převratu odešla, vtrhlo tam hned vojsko anglické, a anglické společnosti počaly budovati na ruských silnicích železnice. Ale i ve východní části Persie pronikli Angličané do oblasti politického vlivu ruského. Od poslední železniční stanice z Indie do Belužistanu vystavěli automobilovou silnici po západním pomezí Afganistanu až do perského svatého města Mešhedu a odtud do Askabadu k ruské železnici zakaspické.

Majíce tak skoro celou zemi ve své moci, přinutili Angličané snadno slabého šáha perského, že podepsal smlouvu t. zv. Coxovu z 9. srpna 1919, v níž Anglie zaručuje Persii velkou půjčku, ale vyhrazuje si politický, hospodářský a vojenský dozor nad celou zemí. Národní strana perská se vzpírala proti této smlouvě a byla při tom podporována od ruského plukovníka Staroselského, jenž s ruskými důstojníky vytvořil dvě brigády perského národního

vojska. Netrpělivá Anglie donutila šáha, že 30. října 1920 Staroselského a ruské důstojníky propustil, načež tito musili hned odejet a perská vláda byla s hrozbou vyzvána, by smlouvu podepsala, což se dosud nestalo.

Perský šáh in šáh Sultán Ahmed, jenž panuje od 16. července 1909, je chráněn anglickým vojskem, a Peršané se bojí, že se jejich vlast stane kolonií anglickou. Velcí průmyslníci angličtí pracují houževnatě, aby ovládli perský průmysl. Anglo-Persian Oil Company, Armstrong-Whithwerty, Vickers and Weetman Pearson dostala v únoru 1920 od perské vlády souhlas ke stavbě dráhy z Kurejtu u Kasr aš-Širín přes Kermanšáh, Hamadán, Kazvín do Teheranu a z Kazvínu do Enzeli na Kaspickém moři. Dali se ihned do práce prodlužující již stávající železnici z Bagdádu k perské hranici a na to po silnici a po trati vystavěné od Rusů po čas války. Rusové upravili jak silnici, tak i trať z Žulfy na perské hranici přes Tevríz do Teheranu a odtud přes Hamadán do Chánekín a odbočkami do jednotlivých měst. Politické boje a nejistá budoucnost jsou příčinou hospodářské ochablosti i v dnešní Persii.

Takové jsou politické a hospodářské přeměny v blízkém orientě. Celý orient tvrdí, že se mu děje od Evropanů bezpráví. Muslimové se domnívají, že evropští křesťané úmyslně pokořují islám, orientální křesťané nařikají, že jsou od svých evropských bratrů zrazeni, ba i židům zaprodáni, a všichni orientálové bez rozdílu náboženství a národnosti jsou plni záští proti Evropanům a hledají pomocníky, s nimiž by tyto nenáviděné cizince vypudili. Takovými pomocníky se jim dnes zdají býti bolševici ruští, neboť říkají, že Evropa zrazovala a pokořovala Rusy právě, jako pokořuje a zrazuje orient.

Měna v roce 1920 a další vyhlídky.

K. Karásek.

Ani v minulém roce nebyli jsme ušetřeni značného kolísání hodnoty naší měny. Dosavadní vývoj koruny, dříve společné, nyní československé, jest zajímavý a lze jej rozdělit na několik zřetelně vyznačených období.

První období zahrnuje dobu války a prvních tří čtvrtin roku po příměří. Byla to doba uzavření střední Evropy od ostatního světa, nemožnosti dovozu a ovšem také tlaku sociálního. Kurs koruny klesal znenáhla, ale ještě v říjnu 1918 znamenala koruna v Curychu téměř 40 fr., klesla však do jara roku 1919 na 28 fr. Rašínova reforma zdvihla kurs na 35 fr. v květnu 1919, načež následoval znenáhle pokles na 26 fr. v srpnu 1919. V té době začíná pokles rychlejší a trvalý, který vede koncem ledna 1920 až ke katastrofálnímu kursu 5½ fr. za K 100.